

Gestaltungsprinzipien für stationsmiljöer i samband med utbyggnad av fyra spår

Förslag: 2026-04-01

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Gestaltungsprinciper.....	3
Övergripande gestaltungsprinciper	3
Platsspecifika gestaltungsprinciper	5
Knivsta station – "Från industri till småstad"	5
Alsike station – "Dalgångens station"	7
Bro vid CIK.....	9
Bro Bjärkkällevägen.....	10
Objektspecifika gestaltungsprinciper	11
Väderskydd och plattformstak	11
Plattformförbindelser och broar	12
Hissar och trapphus.....	12
Ankomstzoner.....	12
Cykelparkering och cykelanslutningar	13
Bullerskyddsskärmar	13

Inledning

Gestaltungsprinciperna för stationsmiljöer identifierar Knivsta kommuns riktning och ambition kring gestaltning i samband med utbyggnad av fyra spår. Syftet är att säkerställa arkitektonisk kvalitet genom att sammanväga tekniska, funktionella och konstnärliga aspekter i den byggda miljön. Målet är att samla och synliggöra åtgärder för att gynna tillgänglighet, underlätta resande med kollektivtrafik och bidra till att människor känner trygghet och trivsel.

Gestaltungsprinciperna baseras på beslutade effektmål för fyra spår, av kommunen framtagna underlag samt Trafikverkets dokument Gestaltungsavsikter. Gestaltungsprinciperna beslutas av kommunfullmäktige för att kunna införlivas i samrådsyttrandet till järnvägsplanen som kommunstyrelsen kommer att fatta beslut om.

Effektmålen som beslutats i projektuppdraget för fyra spår anger bland annat att stationsområdena ska ha en god gestaltad livsmiljö och upplevas som välkomnande centrala platser i kommunen. Det ska vara tryggt och trivsamt för alla att vistas vid stationsmiljöerna – resenären, den kommersiella aktören, boende och besökare. De fysiska barriärerna ska mildras genom god gestaltning av järnvägsanläggningen och stationsmiljön runt omkring. Områdena ska upplevas som lätta att överblicka och orientera sig i. Kulturhistoriska värden ska lyftas fram för att stärka platsernas identitet.

Gestaltungsprinciper

Övergripande gestaltungsprinciper

Områden som ansluter till och som påverkas av järnvägen ska vara enkla att förstå, lätta att röra sig genom och fungera som knutpunkter för både vardagsresor och spontana möten. Gestaltningen ska skapa en miljö där rörelser, vistelse och landskap möts på ett harmoniskt sätt. Det är viktigt att den övervägande gestaltningen håller över tid och rum och att den är dimensionerad till det föränderliga samhället men samtidigt knyter an till den närliggande trädgårdsstaden.

Sammantaget ska området runt järnvägen bidra till Vision 2040 och beslutade effektmål för fyra spår genom att stödja närhet, hållbara resval och en småskalig, sammanhållen stadsstruktur. Gestaltningen ska ge området en tydlig karaktär, där landskap, rörelser och arkitektur samspelar för att skapa stationer som känns trivsamma, trygga och framtidsinriktade.

Nya stadsrum

Broar, rampanslutningar och entrétytor ska behandlas som stadsrum snarare än enbart infrastrukturella objekt. De ska bidra till platsens identitet genom tydlig

form, god orienterbarhet, genomarbetade detaljer och god belysning. Trygghet ska vara en grundläggande princip med öppna siktlinjer och god överblick där det är möjligt.

Vistelseytor

Stationsområdena ska rymma sociala ytor som stödjer vardagsliv och resande. Ytor för kort väntan, möten, cykelparkering och vardagsfunktioner ska placeras i direkt anslutning till stråk och entrétorg, med tydliga samband och god överblick. Små vistelsefickor längs gångstråk och torg ska utformas så att de är lättillgängliga och trygga, med inbjudande möblering som samspelar med grönsstrukturen och med de platsspecifika kulturvärdena på samma sätt som kommunens Vision 2040.

Dagvattenhantering och ekologiska samband

En ökad andel hårdgjorda ytor och nya konstruktioner påverkar dagvattenhantering, vegetation och ekologiska samband. Gestaltningen ska därför inkludera hållbara dagvattenlösningar (till exempel öppna stråk, fördröjning och infiltration) och stärka grönsstrukturen så att ekologiska samband bibehålls och utvecklas. Dagvatten ska användas som en gestaltungsresurs med rännalar, öppna dagvattenlösningar och regnbäddar som både hanterar vatten och skapar estetiska och ekologiska värden. Växtematerialet ska vara robust, variationsrikt och klimatrezilient för att skapa en mjuk, grön övergång mellan infrastruktur och landskap.

Inkluderande utformning

Utformningen ska ta särskild hänsyn till barnperspektivet. Miljön ska vara trygg, orienterbar och inkluderande för barn i olika åldrar, med god sikt, trygga korsningar och möblering som möjliggör både vila och vardagliga rörelser. Stråk och funktioner ska placeras så att de stödjer barns självständiga förflyttningar mellan skola, fritid och kollektivtrafik. Stationsområdena ska samtidigt utformas för att möta behoven hos andra målgrupper – exempelvis äldre, personer med funktionsnedsättning, pendlare och besökare. Genom att utforma miljön inkluderande, med god belysning, tydlig vägvisning och möjlighet till vila, skapas ett område som är lätt att använda och orientera sig i för alla.

Offentlig konst

Konstnärliga inslag ska integreras på ett sammanhållet sätt och knyta an till de platsspecifika värdena på respektive station. I Knivsta ska konsten utgå från tätortens småskaliga stationsmiljö och industrihistoriska arv, medan Alsikes konstnärliga uttryck ska hämta inspiration från dalgångens landskap, vattenflöden och blågröna strukturer. Konsten ska stärka identitet, orienterbarhet och upplevelsevärden utan att dominera, och fungera som en naturlig del av stråk, torg och rumsliga sekvenser.

Material och detaljer

Materialpaletten ska vara sammanhållen, ljus och med god taktil kvalitet. Markmaterial ska tåla slitage och samtidigt stödja trygghet och orientering med subtila riktningar och kontraster. Detaljer och tekniska installationer ska ha en varm och nedtonad färgsättning som harmoniserar med omgivande grönska och Knivstas småskaliga karaktär. Kontraster ska användas sparsamt och med precision, tillräckligt för tillgänglighet och orientering men utan att skapa splittrade visuella uttryck.

Platsspecifika gestaltungsprinciper

Knivsta station – "Från industri till småstad"

Knivsta station utgör en central knutpunkt i kommunen och ska gestaltas med fokus på sammanlänkning, tydlighet och småstadskaraktär. Samtliga stationsentréer ska vara välkomnande, öppna och överblickbara, så att orienteringen mellan plattform, ankomstzoner, gång- och cykelstråk och målpunkter blir intuitiv och trygg. Sociala ytor placeras nära huvudstråk och torg för att skapa liv och möten. Förutsättningar för service så som till exempel kiosk nära stationen ska gynnas.

Plattformförbindelser i form av befintlig tunnelpassage och ny bro över spåren ska upplevas som en naturlig del av stationsområdet och bidra till ett funktionellt och arkitektoniskt sammanhängande stadsrum snarare än att vara en fristående teknisk konstruktion.

Trä, tegel och stål, minnen av sågverk, tegelbruk och industri, vävs samman till en ny helhet. Råa material möter småstadens mjuka skala och formar en station där historien ligger kvar som en subtil närvaro i varje detalj. Ett robust arv blir en varm och välkomnande plats.

- Kulturhistoriska värden ska lyftas fram för att stärka platsens identitet.
- Ingrepp i befintlig topografi ska minimeras
- Nya strukturer ska underordna sig/anpassas med hänsyn till den småskaliga karaktären
- Visuella samband /siktlinjer ska inte brytas
- Nya anläggningar och byggnadsdelar ska gestaltas med omsorg.
- Material och färgsättning kan med fördel hämta inspiration från den äldre bebyggelsens material (trä) och kulörpalett

Rumslighet och anpassning i staden

Stationsområdet ska präglas av en småskalig rumslighet med en tydlig struktur och god överblickbarhet. Gaturum, torg och stråk ska definieras av träd, planteringar och bebyggelsens placering, vilket skapar tydliga fondmotiv och en naturlig variation i rörelsen genom området.

Orienterbarhet och trygghet

- Gång- och cykelstråk, trappor och ramper ska integreras i topografin genom till exempel grön terrassering och sekvenser av rum som ger en logisk och följsam rörelse genom området.
- Märkesbyggnader, som till exempel stationshuset, ska vara fortsatt synliga från olika delar av stationsområdet och bidra till igenkänning/identitet och orientering i miljön.
- Belysning, möblering och grönska ska placeras så att de tillsammans skapar en trygg och levande miljö dygnet runt, utan att skapa barriärer eller skymma viktiga samband.
- Vegetationen ska utformas med fria stammar eller låga höjder nära stråk för att stärka orienterbarheten och upplevd trygghet.

Rörelse och stråk

- Gångstråk ska vara raka eller mjukt svängda med fria siktlinjer.

Blå-grön struktur och klimatrobusthet

- Grönstrukturen ska stärka områdets identitet genom stora träd, sammanhängande gröna stråk och planteringar som bidrar till skugga, rumslighet och ekologiska samband.
- Stationsområdet ska kopplas till omgivande miljöer såsom Knivstaån, stadspark och CIK genom gröna kopplingar, trädplanteringar och genomsläppliga ytor.
- Knivstaån utgör en central del av områdets blå-gröna struktur och ska tas tillvara som ett öppet, ekologiskt och miljöskapande vattenrum. Ån bidrar till biologisk mångfald, mikroklimat och dagvattenhantering och ska därför integreras i gestaltningen genom god tillgänglighet, sammanhängande grönska och siktlinjer.
- Planteringar ska ha varierad struktur med inhemska och tåliga arter som ger säsongsvariation och goda habitat för pollinatörer. Flerstammiga, skira solitärer i planteringar är önskvärt för att tillföra lätthet och rumslig variation.
- Eftersom centrala Knivsta har låg krontäckning är det viktigt att stationsområdet tillförs långlivade träd med varierande arter. En stark och mångformig trädstruktur skapar både karaktär, mikroklimat och högre biologisk resiliens.

Alsike station – "Dalgångens station"

Alsike station ska utformas som en ny nod i tätorten och som en koppling mellan östra och västra Alsike. Utformningen ska ta stöd i dalgångens öppna landskap, den småskaliga bebyggelsestrukturen och Pinglaströms ekologiska värden. Stationsområdet ska upplevas öppet, överblickbart och tryggt, där rörelser mellan entrétorg, plattform, gång- och cykelstråk och bussangöring sker intuitivt.

Stationsmiljön ska präglas av en ljus, lågmäld och småskalig rumslighet, där topografi, landskapsrum och blå-gröna system integreras i utformningen från start. Eftersom stationen etableras på en plats utan befintlig nod ska strukturen byggas upp med tydliga stråk, logiska rumsliga sekvenser och god orienterbarhet.

Natur, landskap och småskalig bebyggelse möts i en station som vuxit fram ur dalgången. Ljus träarkitektur, öppna vyer, terränganpassade stråk och gröna lösningar formar en trygg, lågmäld och hållbar knutpunkt, där blå-gröna strukturer och lättlästa rörelser står i centrum.

- Ingrepp i befintlig topografi ska minimeras.
- Nya strukturer ska underordna sig/anpassas med hänsyn till dalgången och den småskaliga karaktären.
- Visuella samband /siktlinjer ska inte brytas.
- Banvaktarstuga och intilliggande äldre bostadshus/lokal ska bevaras och skyltas för att informera om tillhörande kulturmiljöhistoria.
- Nya anläggningar och byggnadsdelar ska gestaltas med omsorg.
- Material och färgsättning ska med fördel hämta inspiration från traditionell bebyggelse, trä, slamfärg eller ljusa oljefärger.
- Ekar och tallar, med flera uppvuxna och karaktärsskapande träd ska bevaras i största möjliga utsträckning.
- Äldre trädgårdsväxter i stationsområdet ska sparas om möjligt och inspirera vid nyplantering i stationsområdet.
- Marktäckningsmaterial ska anpassas till platsen, det vill säga inte ges ett alltför urbant intryck.

Rumslighet och landskapsanpassning

- Stationen ska integreras i dalgångens landskap genom öppna rum, låg bebyggelseskala och sparsam vertikal påverkan.
- Nya rumsliga sekvenser ska utformas utifrån topografin, med terränganpassning framför större ingrepp i marken.
- Östra sidan är den naturliga huvudentrén från Brunnbyvägen och ska utformas som ett entrétorg för områdets huvudsakliga rörelser.
- Västra sidan ska utformas med ett mindre, funktionellt entrétorg.
- Anslutande pendelparkering ska inte dominera landskapsbilden.

Orienterbarhet och trygghet

- Entrén från östra sidan ska vara tydlig, välkomnande och överblickbar med raka siktlinjer mot plattform och busshållplatser.
- Det östra entrétorget ska vara öppet, tydligt och funktionellt med direktkoppling till perrong, cykelparkering och buss.
- Vegetation nära stråk ska hålla fria stammar eller låg höjd för att stärka upplevd trygghet och visuell läsbarhet.
- Belysning ska vara jämn och varm, och stödja orienterbarheten genom att markera stråk, torgkanter och entréer.

Rörelse och stråk

- Brunnbyvägen ska utvecklas som huvudstråk för gång, cykel och buss med tydliga linjer och god tillgänglighet.
- Gång- och cykelstråk ska vara raka eller mjukt svängda med fri sikt och knyta samman östra entrétorget, plattform och cykelparkeringar.
- Björkkällevägens gång- och cykelstråk ska tydligt kopplas till stationen.

Blå-grön struktur och klimatrobusthet

- Dagvattenhantering och klimatanpassning ska vara bärande element i utformningen, med integrerade regnbäddar, svackdiken och öppna fördröjningsytor.
- Torg och parkeringsytor ska integrera genomsläppliga beläggningar för att minska avrinning och öka infiltration.
- Pinglaströms naturvärden och biotopskyddade partier ska bevaras och stärkas genom grön kontinuitet, buffertzoner och tåliga växtval.
- Nya gröna stråk ska koppla stationen till dalgången och skapa ekologiska samband över öst-väst-axeln.
- Trädplanteringar ska bestå av tåliga, långlivade arter som klarar öppet landskap och varierande markfukt, och samtidigt tillför rumslighet och skugga.

Bro vid CIK

Bron vid Knivsta Centrum för idrott och kultur (CIK) ska utformas som en integrerad del av Knivstas samhällsutveckling och bidra till en trygg, välkomnande och funktionell miljö. Bron och dess närmiljö ska stärka kopplingarna till CIK samt skapa attraktiva stråk både på och under bron.

Integration i landskap och stadsbild

- Bron ska bidra till en sammanhållen och attraktiv stadsmiljö genom en visuell utformning som samspelar med både befintlig bebyggelse och det öppna landskapet. Teknisk dominans ska undvikas för att minska upplevelsemässiga barriärer.
- Material, höjd och konstruktion ska samverka för att ge ett urbant, välkomnande och harmoniskt uttryck samt skapa nya visuella samband i stadsbilden.
- Bron ska utformas som en tydlig fond och visuell markering som definierar övergången mellan centrala Knivstas urbana miljö och det öppna landskapet söderut. Genom sin placering, geometri och materialitet ska bron fungera som ett orienterande landmärke i tätorten, samtidigt som den leder blicken vidare mot landskapet. Den ska rama in utblickar i båda riktningarna och bidra till att förstärka upplevelsen av att stiga in respektive ut ur de centrala av Knivsta tätort utan att skapa en fysisk eller visuell barriär.

- Broförbindelsen på den västra sidan om järnvägen ska varsamt anpassas till Knivstaåns känsliga å-miljö. Utformningen ska ta hänsyn till åns hydrologi och visuella värden samt minimera markpåverkan och Knivstaåns utbredning.
- Slänter på den västra sidan ska vara flacka för att täckas med en jordmån och markvegetation från samma naturtyp som det omgivande landskapet.

Rumslighet under och i anslutning till bron

- Vägen ska gå på en brokonstruktion så lång sträcka som möjligt och inte på bank, eftersom banker och slänter skymmer siktlinjer och utblickar.
- Längs CIK-byggnaden ska stödmurar byggas för att minska intrång i gatumiljön.
- Miljön under bron ska utformas med stor omsorg för att skapa trygga, överblickbara och ljusa rum där skymda ytor undviks.
- Ytor under bron på östra sidan om järnvägen ska kunna aktiveras med rörelse, vistelse och funktioner som knyter an till CIK, så att liv och rörelse bidrar till ökad trygghet.
- Markbearbetning, vegetation och belysning ska användas för att mjuka upp konstruktionen och ge området en tydlig identitet. Mötet mellan bro och mark ska utformas så att stödpunkter, slänter och anslutningar upplevs integrerade och väl sammanhållna.

Rörelse och tillgänglighet

- Bron vid CIK ska stödja trygga och smidiga förflyttningar genom området genom att integrera tydliga och välbelysta gång- och cykelstråk både på och under bron.
- Anslutningarna är utformade så att de blir lättorienterade och erbjuder god överblickbarhet, samtidigt som stråken förstärker kopplingen mellan CIK, Södervägen och den västra sidan av järnvägen.
- Rörelsen genom området ska kännas intuitiv och naturlig, även efter mörker.

Bro Björkkällevägen

Björkkällevägen är tillsammans med Brunnbyvägen ett av Alsikes viktigaste transportstråk och utgör en avgörande länk för vardagsresande mellan östra och västra Alsike. Bron ska utformas för att ge en säker och tydlig passage för alla trafikslag och bidra till effektiva, hållbara rörelser genom området. Den gamla bron och befintliga banker ska rivas i sin helhet.

Integration i landskap och identitet

- Bron ska utformas med utgångspunkt i den öppna dalgången och det landskapssammanhang som Björkkällevägen passerar igenom.
- Gestaltningen ska vara enkel, robust och väl anpassad till topografi och omgivande naturmiljö.

- Teknisk dominans ska undvikas för att bevara landskapets storskalighet och reducera upplevelsen av barriäreffekter.
- Värdeskapande träd nära bron ska behållas i så stor utsträckning som möjligt.

Rumslighet under och i anslutning till bron

- Anslutande ytor och slänter ska utformas så att bron smälter in i landskapet och inte skapar hårda övergångar.
- Miljön under bron ska vara överblickbar och trygg.
- Vegetation, terränganpassning och belysning ska användas för att skapa en säker och sammanhållen miljö utan skymda partier.

Rörelse och tillgänglighet

- Bron ska stödja säkra och smidiga förflyttningar för alla trafikslag.
- Bron ska ha en separerad gång- och cykelbana för att stärka den upplevda tryggheten.
- Det ska finnas trappor på var sida om järnvägen för att skapa gena vägar för gående.
- Anslutningarna ska vara lättorienterade och utformade med god överblickbarhet, även efter mörker.

Objektspecifika gestaltungsprinciper

Väderskydd och plattformstak

- Väderskydd på plattformarna ska erbjuda komfort och stärka känslan av upplevd trygghet för resenärer.
- Det ska finnas uppvärmda väderskydd tillgängliga på plattform i anslutning till stationsentréer.
- På Knivstas mittplattform ska ett plattformstak som ger skydd för väder och vind för många placeras. Detta bidrar även till att sprida resenärer över plattformen. Plattformstaket ska inte skymma vissa siktlinjer till stationshuset och till den kulturhistoriska byggnaden på östra sidan vid kommunhuset. Plattformstaket ska utformas så att det finns maximalt med plats på plattformen genom att minimera stolpar och annan utrustning. För att koppla an till befintlig kulturmiljö och småstadskaraktär ska material så som trä och stål prioriteras.
- Befintlig plattform i Knivsta tätort ska kompletteras med genomsiktliga och uppvärmda väderskydd på plattform.

Plattformsförbindelser och broar

- Plattformsförbindelser ska utformas som väl gestaltade, trygga och tydligt orienterbara stadsrum som kopplar samman den östra och västra sidan av järnvägen.
- Plattformsförbindelserna ska ha en ljus och transparent karaktär med god orienterbarhet mot plattformar och ankomstzoner.

- Konstruktioner ska bidra till en sammanhållen helhet och undvika visuellt tunga lösningar som kan skapa otrygga miljöer.
- Gestaltningen ska skapa en trygg och öppen miljö, med god sikt, jämn belysning och tydliga stråk som underlättar orientering under hela dygnet.
- Buller- och ljusförorening ska begränsas genom val av konstruktion och material av belysning, så att upplevelsen av platsen förbättras och omgivningspåverkan minimeras.

Hissar och trapphus

- Hissarna ska dimensioneras för cyklar med syfte att säkerställa framkomlighet för cykel mellan plattformsnivåerna.
- Hiss- och trapphus ska bidra till trygghet genom transparens, ljus och god överblick och utformas med robusta, ljusa och taktila material.
- Trapporna ska vara rymliga, tillgängliga och säkra.
- Hissar ska placeras så att de är direkt kopplade till huvudflöden och möjliggör smidig åtkomst mellan markplan och plattform för cykelburna, resenärer med barnvagn och personer med nedsatt rörelseförmåga.

Bullerskyddsskärmar

- Bulleråtgärder i stationsområdet ska utformas så att de minimerar visuell barriärverkan och harmonierar med omgivande strukturer. Material ska vara transparenta eller halvt transparenta där det är möjligt, för att bevara sikt och upplevd trygghet.
- Gestaltningen ska integrera skärmarna med övrig infrastruktur genom samordnade proportioner och enhetlig färgsättning.
- Bullerskärmarna ska kompletteras med konstnärlig utsmyckning som tillför identitet, orienterbarhet och en mer omsorgsfull och välkomnande miljö på lämpliga sträckor.
- Växtlighet ska integreras för att mjuka upp skärmarnas uttryck och stärka platsens trivsel på lämpliga sträckor. Klätterväxter eller låga planteringar bidrar till en mer sammanhållen övergång mot omgivande miljö och främjar samtidigt biologisk mångfald.